

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De vanitate et miseria humane vite. liber d[omi]ni
Joha[n]nis tritemij abbatis spanhemen[sis] ordinis diui
patris benedicti**

Trithemius, Johannes

Moguntina, 1495

De mortis amaritudine et iudicii districtione. Cap[itulum] ix.

urn:nbn:de:bvb:12-bsb00040426-7

32

cor. in) de sibi
na
Polo. A.
Matth. 16.
1

2

Dei gratiā in vacuā recp̄is: Cur manū validā ad libera-
 tionē tui non ponderas? Quare brachium volūtatis tue
 ad gratiā dei vltro se offerentē non extendis? Quare von-
 canti deo non occurris? Quid negligis? Nulla sine labo-
 re virtus: nulla cōtra malā consuetudinē sine maximo su-
 dore certamina. Ad celeste regnū non venitur p̄ desideria
 carnis sed spūs. Carnis autē desideria nemo potest ex-
 tinguerē: nisi qui gratia dei adiutus vim sibi nouerit in-
 ferre. Quā vim? Audi a dño. Qui vult inquit venire post
 me: abneget semetip̄m sibi. et tollat crucē suā: et sequatur
 me. Sic latet vis: hic neruus victorie consistit. Si victa
 carne ad regnū celoz venire desideras: voluntatē ppriam
 p̄ dei amore contemnas. Ambula secundū spiritū: et car-
 nis desideria superabis. Verūtāmen in omnibus his crucē
 tuā ferre quotidie non negligas: si venire post dñm salu-
 briter optas. Quā crucē? Quotidiane temptationis. Quo-
 nā modo ferenda est? Per patientiā. Ip̄e em̄ dñs dicit
 imitatoribus suis. In patientia vestra possidebitis aīas
 v̄ras. Et sanctus ap̄lus. Patientia inquit vobis necessa-
 ria est. Nūc itaq; arbitrij tui extende brachiū: si cupis te-
 nebrosam euadere egiptum. Quid formidas? Quid hesi-
 tas? Quid dubitas? Quare nō hodie incipis penitentiā:
 qui te breui moriturū nō ignoras? Ecce tā properat ami-
 putatrix penitentie mors: que et vitā tuā et diu dilatū pe-
 nitendi propositū pariter extinguet.

**De mortis amaritudine et iudi-
 cij districtione.**

Cap. ix.

Unum terribiliū terribi-
 lissimū est mors: que cū maximis doloribus
 animā rapit de corpore: que in puluerē carnē
 redigit: et spiritū p̄ meritis iudicandū ad tri-
 bunal dei trāsmittit. Mors quidē omnibz certa: sed solis
 peccatoribz metuenda. Justus em̄ quacūq; morte p̄ccu-
 patus fuerit: in refrigerio erit. Nō sic impij nō sic: quibz
 mors vite p̄ntis dat terminū: et eterne calamitatis iudicū

Sap. 4.

Ne peccatoribus obduratis: qz dū penitentiā agere nō
 gligūt: ad inferos cruciandi sine fine descendūt. Quid iā
 cōstitutis in tormētis iebēne: terrene p̄sunt diuicie? Quid
 breui tpe in mūdo habiti honores? Quid spurcissime car
 nis voluptates? Quid gloria mūdi: qd regni maiestas?
 Trāsierūt om̄ia: et sicut fumus euauerūt. Jacent in tor
 mentis miseri: in eternū sine fine cruciandi. Ubi sunt von
 luptates carnis quas amauerūt? Ubi spes vite lōgioris?
 Ubi p̄ tot ānos dilati penitēdi p̄positū? Voluptas in pen
 nā sine fine duraturā mutata est: spes in cōfusione: volun
 tas in opprobriū. Iā quasi nihil cōfessio perijt a mortuo:
 penitētie p̄positū euauit: operādi tēpus expirauit. Bea
 tus hō q̄ semp est pavidus: q̄ mortis amaritudinē quotis
 die p̄ueniendo cogitat: q̄ se p̄ penitentiā in occursum del
 parat. Nihil em̄ sic mentē ad cōpunctionē incitat: nihil
 sic desideria carnis mortificat: nihil sic penitentiā accele
 rat: sicut frequens et intenta meditatio mortis. Sic eze
 chias rex iuda nūcio mortis accepto cōuersus ad parietē
 fleuit: et dilationē vite lachrymis impetrauit. Sic ninia
 uite audita comminatione dñica de vrbis subuersione cō
 muerūt: cōpunctiqz salubriter in cilicio et puluere peniten
 tiā agere festinarūt: et veniā a dño cū salute ciuitatis ac
 ceperūt. Sic achab rex isrl̄ accepta sententia mortis deu
 misso capite in terrā hūiliatus est: q̄ prius elatus et super
 bus belie sermones cōtemserat. Nemo adeo ferus et supra
 bus est: q̄ nō mansuescat ad intentā memoriā mortis. Id
 circo memor esto semp exitus tui: et non obliuiscaris ex
 tremi iudicij: si vānas cupis peruincere libidines mūdi.
 Eniūero qui mortē sibi e vicuo imminere cogitat: nihil
 in mūdo caducū amat. Demortia siquidē mortis sedula
 mūdū despicit: carnis incēdia spernit: diuicias cōtemnit.
 Facile nāqz animus ad cōtemptū terrenoz inducā: si de
 vicina morte sollicite meditet. Dentqz si pericula mortis di
 ligēter attēdim? mirū si a lachrymis cōtineam? Tāto em̄
 acius in p̄niciem n̄raz diabolus in mortis hora p̄strepit:
 q̄sto sibi post bacoem vincēdi materiā intercepti cognoscit.

dicitur
 honor
 desideria carnis

770. 28.

Ex hoc mō
 iudicij

diabolus
 in hora

Translucida
 dilata.

Mortis mō
 no vltim.

exempla

1.

2.

3.

1.

2.

3.

33 Scit enim inuidus humane salutis psequutor premiū a fi
 ne laboris dependere: et ideo conatur in mortis articu
 lo fortius obsistere: ne homo in sancto pposito possit p
 manere. Et ideo multos inter sanctos mortem valde ti
 muisse legimus: eo q salutis summā in fine consistere nō
 dubitarent. Quid nos miseri peccatores in illa hora su
 mus facturi: vbi tremūt sancti et pfecti? Quid facient ta
 bule: vbi magne domus quassantur colūne? Si mortem
 iustus metuit: impius et peccator quomodo stabit? Ne
 nobis. Penitentie tempus male expendimus: et tanq̄ sen
 curt ad mortē pperamus? Decipitur: qui mortē sine peni
 tentia prestolatur. Qui male viuit: nunq̄ sine penitencia
 bene moritur? Pendente in cruce dño salutis insidiator
 affuisse legitur: et qui nullū in eo peccatū vnq̄ inuenire
 potuit: suū quesiturus in morte aliqd̄ accessit. Quis mo
 do non timeat: si callidi hostis versuciam pensat? Don
 rienti quondā sanctissimo psule thuronoz martino dia
 bolus affuit: et suū in eo aliquid quesuit. Cui sanctus.
 Quid hic stas cruenta bestia? Quē expectas? Discede:
 nihil in me funeste reperies. Ad hec diabolus indignās
 respondisse fertur. Orienti filio dei in cruce affui: et ti
 bi a ppropiare non debeo? Fleo vnq̄ mortuus est: cui
 morienti non fuerim presens. Hinc sancti viri cū de omni
 bus semper diuina iudicia ptimescant. tunc tamen vehe
 menter metuūt: cum ad soluendum humane cōditionis
 debitū adueniēte districto iudice propinquare se cernūt:
 et fit tanto timor acrior: quanto et retributio eterna vic
 nio. Quid nos miseri vermiculi agere morituri poterim?
 qui sanctorū merita non habem? Timeamus ergo mor
 tē nobis certissimo venturā: ne paueamus p̄sentē. Nihil
 em̄ morte certius: nihil in humanis durius: nihil horri
 bilius. Et cū de ventura morte omnes simus certissimi:
 nescimus tñ qua hora veniat: vel in quo statu nos pro
 sternat. Hinc in euāgelio dñs nos admonet dicens. U
 gilate: quia nescitis diem neq̄ horā. Et inducens super
 hoc similitudinē ait. Et vos similes hoibz expectantibus

5thi quare mori
 amantur.

2. Neulien dubat.

3.

Prunhach
 hurgul

 alur. 12

dominū suū quādo reuertatur a nuptijs: ut cū venerit et
pulsauerit: confestim aperiant ei. Beatus ille seruus: quē
cū uenerit dñs eius et pulsauerit ad ianuam: inuenerit vi
gilantē. Quis dñs? Iudex internus iesus christus. Quis
seruus? Homo christianus. Quādo uenit dñs? Dñi mort
tur christianus. Quādo pulsatur? Cum p egritudinē quē
piam ad mortē uocat. Quis est qui ueniente dño uigilat?
Qui domū cōscientie sue in amore et timore dei mundā
seruat. Quē est ianua? Conscientia. Quādo pulsanti ape
rit seruus? Cum p bona opa ad mortē est paratus. Quā
mercede seruus uigilans et apertens dño remuneratur?
Sup omnia bona dñi cōstituitur. Quō fine? Ut cū omī
bus sanctis feliciter gauderet sine fine. Quis hoc promit
tit? Saluator mundi qui uigilare nos p̄cipit. Quō loco?
In sancto euangelio. Quis bene uigilat? Qui se mortua
rum intenta cogitacōne ab omni macula uicioꝝ purgat.
Quis est modus se expurgandi? Amor et exercitiū peni
tendi. In multis em̄ offendimus omnes: et nisi p peniten
tiā nos quotidie reformemus: male dispositi ad mortem
tendimus. Ue mihi: qui uigiliam meam male custodiui.
Quid nūc deinceps faciā? Audi dñm te uocantē: et uig
in alterā uigiliam expectantem. Neglexisti primā: obser
ua uel secundā. Quē est prima uigilia? Puericia. Quid si
hanc neglexerit seruus? Ad secundam uigilet p̄paratus.
Quē est secūda uigilia? Adolescentia uel iuuentus. Quid
si et istam neglexerit seruus? Tercia obseruet sollicitus.
Quē est tertia? Senectus. Quid si et istā neglexerit ho
mo? Inter uirgines fatuas cōputabitur. Quas fatuas?
Illas nimirū que inerti ocio languētes: sponso celesti ex
tinctis lampadibus occurrerūt. Eni uero peccatores qui
in somno carnaliū uoluptatū dormiūt: dño se p̄parare in
occursum p sancta exercitia cōtemnūt: et ideo p mortem
compulsi. extinctis lampadibus ad inferos descendunt.
Quibus et introitum regni celoꝝ petentibus a dño dici
tur. Amen dico uobis: nescio uos. Uigilemus itaq; fra
tres dum prodest: preparemus nos in occursum dominū

DI

manifesta
quod dicitur
in uigilia

1. uigilia

2. uigilia

34
 anteq̄ veniat: ne cum fatiis virginibus a regno nos ex-
 cludat. Sint lumbi nostri precincti. et lucerne ardentes:
 quatenus carnē restringamus a voluptatibz: et intus co-
 ram deo forisq̄ corā hoibus. in bonis reluceamus operi-
 bus. Fidelis serui vigilātis paradigma sedulo reuocem⁹
 ad memoriā: ⁊ vigiliā nostrā quotidie sollicite obseruem⁹
 Seruus dñi fidelis stans sup custodiā suā de aduentu
 illius sedulo cogitat: seq̄ p lucernā sancte operacōnis in
 occursum eius parat: et omni hora donec ventat ad ia-
 nuā expectat. Omnē aliā sollicitudinē a se procul abijcit:
 sue tantū vigilie solleter intendit: vanos pueroz circa se
 ludos forti animo cōtemnit. Q̄ si interea dñi expectat vel
 modice victus sopore inclinās ad parietem dormierit: cō-
 tinuo imaginādo dñi aduentū excusso fortiter somno. ad
 vigiliā resurgit: ne forte pulsauerit dñs vel leniter p̄-
 t̄mescit. Horam autē faciente dño. nequaq̄ seruus fide-
 lis et prudens custodiā suā negligit: ā bono exercitio mi-
 nime desistit: sed quāto ille diutius venire tardauerit: tan-
 to amplius vigil bonus p̄mescit. Cūq̄ tandē post lon-
 gam morā. dominū suū venire procul aspexerit: ne quid
 ingrediēs domū qd̄ eum offendere possit inueniat. valde
 p̄mescit: cōfidentia tamen boni custodis nō amittit. Ve-
 nienti autē dño cū hilaritate occurrit: et nihilominus ad-
 uentū eius metuit: quē se offendisse nō cognoscit. Unde
 vir sapiens. Nescit homo utrū amore vel odio dignus sit:
 sed om̄ia in futurū seruātur incerta. Seruus tamen fide-
 lis pulsanti dño p mortē occurrere paratus. quāq̄ se inu-
 tilem nouerit: nequaq̄ de clementia dñi diffidit: sed in-
 ter spem metūq̄ positus. se misericordie illius fiducialiter
 cōmittit. Scriptū est em̄. Sperat iustus in morte sua. Et
 licet vnusquisq̄ plus timere in sua vita debeat q̄ cōfidere:
 tamen cū hora mortis aduenerit. maior de misericordia
 dei fiducia assumenda est: ne forte p̄ nimā pusillanimita-
 tem a diabolo circūuentus homo: in baratrū desperacō-
 nis p̄cipitetur. Multis em̄ et varijs modis humane salu-
 tis inimicus diabolus mouentibz parat insidias: et tūc

Errat 9

liber 17.

diaboli p̄sentia

Totus seruus
fidelis
et prudens

M. S. S. S. S.

aeternitate seuit inuidia: quando pro eterno triumpho ultima
 geritur pugna. Sed mortē frustra timeamus: quā euadere
 nō possumus. Dicit vir sapiens admonet dicens. Noli me
 tuere iudicium mortis. Ac si patenter dicat. Noli timere
 quod nō potes euadere: neque periculū timendo augeas: ne
 in desperationē cadas. Quid em̄? Ergo mors nō est timenda?
 Malis et reprobis timenda est: quibus aditum
 facit ad infernū. Bonis autē et fidelibus ira timenda est.
 quatenus a peccato cohibeat: nō ut constantiā frangat.
 Om̄ibus tamē bona et vtilis est discreta meditatio mor-
 tis: cuius memoria bonos et iustos in sancto proposito cōser-
 uat: impiosque et peccatores ad penitentiā reuocat. Sāctis
 em̄ et iustis mors ad vitā eternā aditus est: beato dicente
 apostolo. Tibi viuere christus est: et mori lucrū. Quare
 lucrū? Quia trāitus mihi p̄ mortē paratur ad gaudiū:
 p̄ quā de labore vado ad requiem: de abiectiōne ad glori-
 am: de paupertate ad diuitias incōparabiles: de timore
 ad securitatē: de mūdo ad celū: de morte ad vitā eternā.
Sed hec cōfidentia solis cōuenit p̄fectis: quibz mūdo
 iste crucifixus est: et ipsi mūdo. Infelix ego tritemius: quō-
 si me liberabit de corpe mortis huius. Tediū p̄sentis vite
 sustineo: et mori p̄timeo. Cupio dissolui et esse cū christo:
 sed a parere ante internū iudicē timeo: quē multis pecca-
 tis me offendisse recognosco. Incolatū meū egretolero: in
 quo me nō profecisse cerno: et ideo cū sancto ap̄lo inge-
 misco. Ait em̄. Scio quod nō habitat in me. hoc est in caro-
 ne mea bonū. Nā velle adiacet mihi: p̄ficere autē nō inue-
 nio. Non em̄ quod volo bonū hoc facio: sed quod nolo malū.
 Si hoc de se sanctus ap̄l's dicere potuit: quid nos miserī
 faciemus? Ne nobis: quibz interdū nec velle adiacet nec
 p̄ficere. O si districtū internū iudicis examen nūquā ab oculis
 mentis n̄re fugeret: o si nouissimoꝝ memoria nūquā a
 n̄ris cogitacōibz recederet: mūdo facile nobis vilesceret:
 et p̄nie amaritudo placeret. Quā districte op̄s deus peccā-
 hoim iudicet: multoꝝ exēplis demonstrat. Nullū em̄ peccā-
 adeo parū est: p̄ quo nō sit pena deputāda gū? si in hac
 D ij

Mors timenda
neq

Quid malum
quod timenda

vis meditationis
mortis

psalms 1

20m cap 7

de p̄fectis iudicis
examinis

vis quatuor
monitionum

iudicis extra
p̄sentem de re

3. 4
5. 8

Mors timenda
neq

Exempla

37
vita p̄ penitentiā non fuerit expurgatū. Quid de sanctis
dei legitur seuerino colonienſi archiepiſcopo. et pascasio
romane ecclesie diacono ſedulo cogitemus: q̄ ambo mi-
raculis choruſcantes. poſt mortē in penis purgatorij viſi
ſunt: alter q̄ reip̄ublice negocijs occupatus negligentius
aliquādo p̄ſoluſſet horas canonicas: alter q̄ in electione
ſymachi pape ab aliorū voluntate (quāuis bono zelo)
diſſenſiſſet. Quid nos miſeri facturi ſumus: ſi purgatorij
penas viri ſanctiſſimi et miraculis clari euadere non po-
tuerūt? Quid inquā faciemus nos iniuſti: ſi in penis pur-
gatorij poſt mortē cruciantur ſancti? Quēadmodū eua-
dere penas impius poterit: ſi ſanctus nō potuit? Timea-
mus ergo fratres: timendo caueamus: ne p̄ negligentia
ſp̄cidamus. Agamus penitentiā omni tempore: quia in
hac vita ſolū penitentiā fructuoſa eſt: quando poſſumus
non ſolū penas euadere: ſed et gloriā promereri.

Penitentiā
ſolū agere
da.

Q̄d mortis et iudicij considera- tione mūdas. caro. et om̄es volupta- tes huius vite contemnende ſunt. Cap. 1.

Dmonet nos diuina ſcriptura dicēs. In om̄i-
bus memento nouiſſimorū tuorū. Et ad gen-
tem peccatricem moyses ait. Sens absq̄ con-
ſilio eſt et ſine prudentia: vtiā ſaperent et intel-
ligerent: ac nouiſſima prouiderent. Que nouiſſima? Illa
videlicet que vitā ſequitur p̄ſentem. Que ſunt illa? Iudicij
et mors. Enūero q̄ vtilis ſit homini memoria mor-
tis: vir ſapiens denūciat dicens. Fili memorare nouiſſi-
ma tua: et in eternū non peccabis. Ecce mors properat
diſtrictū dei iudiciū a propinquat. Quouſq̄ igitur mi-
ſer diſſimulas? Quouſq̄ dormitas? Quādiu penitentiā
differes? Quere diu in hoc mūdo non poteris: ad iudicij
dei cito rapieris: vbi tristem pro vite negligentia es
recepturus ſententiā. Nunc igitur dum viuus et ſanus es
age penitentiā: emenda in melius vitam: expurga conſci-
entiā. Quodcūq̄ poteſt manus tua facere bonū iſtan-